

УДК 330.1(477)

Г.М. ПИЛИПЕНКО, доктор економічних наук, професор
ДВНЗ «Національний гірничий університет»

СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ: СУТНІСТЬ, КОНЦЕПЦІЇ ТА МІСЦЕ У ЛІБЕРАЛЬНОМУ ПРОЕКТІ УКРАЇНИ

У статті розглядається соціальна справедливість як базова цінність демократичного суспільства, наведено інтерпретацію цієї категорії в сучасних філософських та економічних теоріях. Соціальна справедливість як ліберальна перспектива України розглядається у площині активізації суспільної діяльності суб'єктів, їх консолідації.

Ключові слова: соціальна справедливість, соціальна нерівність, чесність, ліберальна модель розвитку, неолібералізм.

Будь-яке суспільство оформлюється у більш-менш гармонійну соціальну структуру завдяки тому, що його члени, переслідуючи різні індивідуальні цілі, дотримуються однакових правил поведінки, встановленого конституційного порядку. Кожний суб'єкт прагне реалізувати власну вигоду і в той же час вимушений вступати у відносини кооперації і співробітництва з іншими людьми, рахуватися із законами та звичаями суспільства. Внаслідок цього виникає упорядкована соціальна система, яка відзначається високою внутрішньою стійкістю. Остання досягається за рахунок функціонування інститутів. При цьому правила і норми, які забезпечують кооперацію і гуманне співіснування великих груп людей у суспільстві, завжди співвідносяться із соціальною справедливістю. Саме соціальна справедливість як категорія морально-правової, економічної і політичної свідомості утримує суспільство від руйнації, забезпечує соціальний мир і гармонізує інтереси різних верств населення через визнання легітимності існуючого порядку.

Питання про справедливість завжди привертало увагу дослідників. Жодна наукова школа не стояла осторонь від вирішення проблем соціальної справедливості. Однак розуміння цієї категорії наповнювалося різним змістом залежно від

конкретних суспільних умов. Для України, як і для багатьох інших постсоціалістичних країн, в яких у ході ліберальної модернізації була зруйнована радянська система соціального захисту населення, відбулися суттєве майнове розшарування громадян і концентрація багатства в руках небагатьох, проблеми соціальної справедливості набувають особливого значення, а саме модифікуються в питання стосовно справедливості самого ліберального порядку.

У працях вітчизняних вчених, які досліджують ліберальну перспективу України, наголошується на необхідності формування принципів та стратегії соціальної політики, яка за нових умов не може зводитися лише до державного захисту мало-забезпечених верств населення [1, с. 243], вказується на необхідність запровадження ринкових принципів формування доходів і подолання соціальної нерівності [2, с. 16], створення системи як державних, так і суспільних інститутів захисту законних інтересів усіх учасників економічних відносин [3, с. 20] тощо.

При цьому розгляд науковцями проблем соціальної справедливості співіснує з відсутністю одностайного усталеного розуміння суті цього поняття як у науковій літературі, так і в конкретних конституційних документах. Під соціальною

справедливістю розуміється і недопущення надмірної диференціації доходів, і створення однакових стартових умов, і зобов'язання держави підтримувати найбільш вразливі прошарки суспільства, і надання рівного набору базових соціальних гарантій тощо. Цілком зрозуміло, що відсутність чіткого уявлення про сутність соціальної справедливості та можливості її поєднання з ліберальним ідеалом призводить до помилок у проведенні соціальної політики, яка має на меті об'єднати всі верстви суспільства навколо національної ідеї соціально-економічної модернізації.

Метою цієї статті є визначення суті ліберальної моделі соціальної справедливості, а також окреслення умов, за яких ця модель може бути реалізованою в економіці України.

Зміст поняття «соціальна справедливість» становить соціально-психологічне сприйняття принципів і форм організації та функціонування суспільства, за якого економічний порядок не викликає у суб'єктів почуття відчуженості від влади, засобів виробництва та його результатів [4, с. 475]. Однак таке загальне визначення категорії «соціальна справедливість» завжди трансформується під впливом рівня розвитку культури, продуктивних сил, існуючого соціального і політичного ладу, ступеня пізнання законів природи і суспільства. Соціальна справедливість не може з'явитися сама собою, виникнути спонтанно у процесі гри стихійних соціальних сил. Для її формування та забезпечення необхідно привести в дію ідеологічні, правові, політичні, економічні, психологічні, моральні та духовні фактори. Внаслідок цього соціальна справедливість – це не мрії, не добрі побажання, а забезпечення того соціального статусу прав і обов'язків усіх соціальних верств, які реально можливі, визріли духовно й економічно [5]. З цих причин соціальна справедливість ніколи не виникає поза часом і простором, а отже, кожна епоха вводить своє розуміння цієї категорії.

Щодо ліберальних уявлень про соціальну справедливість, то вони тривалий час були під впливом утилітариз-

му – концепції, висунутої у 1781 р. І. Бентамом, згідно з якою соціальна мета має втілюватися у прагненні забезпечити якомога більше щастя для найбільшого числа людей. Такий підхід вимагав максимізації певної функції добробуту, яка формувалася як сума функцій індивідуальної корисності для всіх суб'єктів, що є членами певного суспільства. Зокрема неокласична теорія, ґрунтуючись на утилітаристській концепції, описує поведінку економічних суб'єктів через раціональний вибір, який вони здійснюють, виходячи із своїх переваг і бюджетних обмежень. Відповідно, за умов повноти інформації і припущення про первинність слідування принципу максимізації, будь-який результат вибору вважається найбільшою мірою наближеним до інтересів. Через це справедливість у різних формах свого прояву пов'язується неокласиками з належним ставленням до інтересів людей. Таке розуміння соціальної справедливості, а також суспільного добробуту як сумарної задоволеності індивідуальних переваг членів суспільства, було закладено в основу відомого критерію соціальної справедливості – оптимуму Парето. Останній інтерпретується як ситуація, коли неможливо збільшити вигравш жодного індивіда, не погіршивши при цьому становища іншого.

Однак уявлення про добробут як певний стан задоволеності переваг так само, як їх оптимумів, наражалися на серйозні труднощі при здійсненні практики оцінювань. Тому в прикладних дослідженнях економісти пішли шляхом заміни критеріїв корисності на більш об'єктивний показник – реальний доход. Але у відношенні до визначення соціальної справедливості такий крок ще більш ускладнював проблему. Перш за все значення реального доходу давало доволі приблизне уявлення про ступінь задоволення переваг, а отже, і не дозволяло встановлювати орієнтири для досягнення рівності, оцінки прогресу з плином часу, здійснення порівнянь рівня життя в окремих суспільствах, оцінювання претензій окремих індивідів на отримання суспільних ресур-

сів тощо. Усі ці труднощі згодом привели до появи нових концепцій, в яких науковці відмовилися від утилітаристської методології пов'язувати соціальну справедливість з добробутом або корисністю.

Однією з таких концепцій стала праця Дж. Ролза «Теорія справедливості», в якій автор відійшов від утилітаристського принципу розповсюдження на суспільство принципу вибору окремого індивіда і привернув увагу широкого загалу дослідників до того, що пояснити принципи справедливості можна лише на основі суспільного договору [6]. Дж. Ролз вважає, що принципами соціальної справедливості можуть бути тільки ті, які приймуть вільні та раціональні індивіди як основу свого об'єднання у суспільство в умовах «вихідного становища». Вчений розуміє під цим становищем певний розумовий експеримент, в якому людина має обрати принцип справедливості для суспільства, не знаючи, яке б положення могла сама в ньому зайняти. Тим самим через універсалізацію поведінки шляхом гіпотетичної зміни ролей віднаходяться такі принципи для справедливості, з якими б погодилися всі розумні люди.

Такий підхід до визначення соціальної справедливості вчений називає «справедливість як чесність» і вказує, що «особи «у вихідному становищі» оберуть два принципи. Перший диктує необхідність максимально широкої свободи для кожного, яка була б сумісною з аналогічною свободою для всіх інших. Другий принцип передбачає, щоб можливості, які автор пов'язав з концепцією «первинних благ» (право, свобода, охорона здоров'я, освіта тощо), були відкриті всім членам суспільства. Інтуїтивна ідея тут міститься в такому: оскільки добробут кожного залежить від схеми співробітництва, без якої ніхто не зміг би мати більш-менш задовільного життя, розподіл переваг має бути таким, щоб викликати бажання до співробітництва у кожного, навіть у тих, чиє становище є нижчим» [6, с. 78].

Вчений наголошує, що «природний розподіл не є справедливим або несправедливим. Те, що люди з'являються на

світ у певному конкретному соціальному становищі – це просто природні факти. Справедливим і несправедливим є те, що з цими фактами роблять інститути суспільства» [6, с. 98]. Тому для реалізації цього принципу Дж. Ролз формує додатковий «принцип відмінності» і пропонує запровадити такі інститути розподілу добробуту, за рахунок яких максимізуються можливості найменш привілейованої групи. При цьому вказується, що, на відміну від концепцій суспільного добробуту, де функціонування інститутів розподілу спрямовується на досягнення становища, за якого ніхто не повинен мати стандарту життя нижчого за певний прийнятний рівень у суспільстві (для цього є система соціального захисту), «принцип відмінності» детермінує через гарантування поширення прав власності на засоби виробництва і людський капітал, досягнення суб'єктами рівних свобод і чесної рівності можливостей. Ідея Дж. Ролза полягала не просто в тому, щоб допомагати тим, хто втрачає через випадковості або нещастя, а в тому, щоб поставити всіх суб'єктів у рівне становище, в якому б вони могли управляти власними справами і брати участь у соціальній кооперації за рівних умов.

Ця концепція у подальшому підлягла уточненням і модифікаціям, здійсненим А. Сеном, Р. Дворкіним і Дж. Ремером, які зробили вагомий внесок у сучасне розуміння соціальної справедливості. І хоча теорії справедливості, запропоновані кожним з цих авторів, відрізняються одна від одної, для всіх них характерно, по-перше, переміщення уваги з результатів на можливості, зосередженість на особистій відповідальності і зусиллях самої людини в її прагненні досягти певних результатів, включаючи добробут. По-друге, доведення необхідності досягнення легітимності певної концепції соціальної справедливості. І, по-третє, висування як першочергової умови для формування схваленої суспільною свідомістю концепції певного сполучення свобод і ресурсів, доступних суб'єктам як основи формування ними суспільного судження про

соціальну справедливість. При цьому всі автори виявляють єдність у тому, що базові елементи соціальної справедливості можуть бути запроваджені у будь-якій країні, однак їх успіх буде залежати від історичних обставин і традицій, інститутів та соціальних сил у кожній з них. Як справедливо зазначає А. Олійник, переплетіння критеріїв справедливості не дозволяє жодному з них стати універсальним. Відповідно, необхідно чітко визначити межі, в яких може бути застосовано той або інший критерій. У цих межах критерій справедливості починає набувати змісту складної справедливості, за Уолцером, а саме: він має бути загально визнаним у межах конкретної сфери [7, с. 55].

Неоліберальна модель економіки, яка була реалізована у 70–80-ті рр. ХХ ст. на Заході та у 90-ті в країнах пострадянського простору, базувалась на лібертаріанських ідеях Л. Мізеса, Ф. Хайєка і М. Фрідмена. Як відомо, ці мислителі є непримиримими супротивниками державного втручання в економіку, залишаючи за ним лише «захист власності, миру й свободи» [8, с. 41]. Остання вважається найголовнішою соціальною цінністю, необхідною умовою самореалізації індивіда, який переслідує власні цілі і прагне досягати в житті того, на що він здатен завдяки своїм талантам і особистим зусиллям.

«Я не прихильник соціальної справедливості. Я прихильник свободи», – проголошує М. Фрідмен, визнаючи справедливою тільки рівність можливостей як суттєву складову індивідуальної свободи [9]. Ф. фон Хайєк взагалі вважає поняття соціальної справедливості беззмисловим. Справедливість, на думку вченого, може бути тільки індивідуальною, а не соціальною, оскільки тільки людину можна вважати моральною істотою, яка наділена відповідальністю за свої вчинки і дії. Спонтанний порядок, що базується на принципах свободи і конкуренції, сам встановлює найбільш ефективний розподіл в суспільстві. Через це «не може існувати ніякої дистрибутивної справедливості там, де ніхто не займається розподі-

лом» [10, с. 92]. Тому якою б не виявилася структура розподілу доходів, її не можна розглядати як несправедливу, якщо вона породжена чесною конкурентною боротьбою. Отже, на думку лібертаріанців, справедливий розподіл не може бути результатом цілеспрямованих державних акцій, а є наслідком функціонування вільного ринку. «Ліберальна вимога свободи, – зазначає Ф. фон Хайєк, викладаючи своє бачення «істинного» лібералізму, – звернена на усунення всіх штучних перепон індивідуальним зусиллям, але не містить претензій до держави або общини про надання певних благ» [11, с. 148].

Більше того, лібертаріанці вважають нерівність необхідною складовою ефективного розвитку. «Тільки завдяки нерівності багатства, можливого в умовах нашого суспільного порядку, тільки завдяки тому, що він стимулює кожного виробляти стільки, скільки він зможе за найменших витрат, людство має сьогодні у своєму розпорядженні той сукупний обсяг річного багатства, який можна використати на споживання. Якщо цей спонукальний мотив буде знищено, то продуктивність знизиться настільки, що частка, яка за рівного розподілу буде виділена кожному індивіду, виявиться набагато меншою, ніж сьогодні має найостанніший жебрак», – стверджує Л. фон Мізес [8, с. 35].

Отже, нерівність у неоліберальній моделі супроводжує процес економічного зростання і навіть певною мірою його забезпечує. Завданням держави, як його формують лібертаріанці, є забезпечення реалізації особистих прав громадян, гарантій рівності можливостей у використанні талантів і досягненні успіху. Рівність можливостей первинна у відношенні до рівності доходів. Допомога держави має обмежений характер і надається тільки економічно слабкій, переважно непрацездатній частині населення. Як тільки встановлено правила гри, уряд не має підстав змінювати результати перерозподілу доходів.

Історичний досвід свідчить, що неоліберальний ідеал соціальної справедливості був реалізований у багатьох кра-

їнах, однак успіх мав там, де його вдалося привести у відповідність до національних цінностей та масової психології. Як справедливо зазначав Ф. фон Хайек, «вільне і справедливе суспільство не буде самодостатнім і не буде функціонувати, якщо його члени не сприйматимуть як належне те, що кожен індивід займає таке становище, яке є наслідком його діяльності, визнаючи це і щодо своєї власної діяльності» [12, с. 77].

Цікавими у цьому відношенні є дослідження американського політолога і директора Інституту соціальних досліджень при Університеті штату Мічиган Р. Інглхарт, який започаткував дослідження, що отримало назву «Всесвітнього огляду цінностей» (World Values Survey). Воно триває вже майже 30 років, поступово охоплюючи 75 країн світу, де проживає 85% населення Землі. У цьому проекті зроблено акцент, перш за все, на політичній складовій розвитку суспільства. Дослідження підпорядковувалося з'ясуванню того, як демократизація суспільства пов'язується з процесами зміни культурних цінностей. У 1997 р. було опубліковано перші результати досліджень 1990–1991 рр., виконаних на базі вибірки із 43 країн. Вони переконливо свідчили про існування стабільних розбіжностей у свідомості людей, які проживають у багатих країнах, і тих, які населяють менш розвинуті держави. Ці розбіжності стосувалися політичних, соціальних і релігійних норм та уявлень і були пояснені Р. Інглхартом домінуванням у населення різних цінностей. Цінності виживання схи-

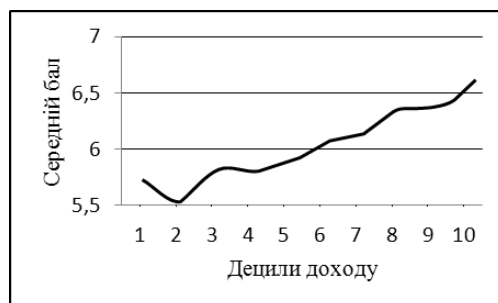
ляли людей до підтримки переважно державного впливу практично на всі сторони своєї життєдіяльності, а цінності самовираження створювали підґрунтя для ефективного функціонування ліберальних моделей [13; 14].

У межах останньої хвилі досліджень проекту «Всесвітній огляд цінностей» на репрезентативних вибірках населення 69 країн Р. Інглхарт здійснив дослідження і ціннісних орієнтацій у відношенні до соціальної справедливості [15]. Респондентам було запропоновано ранжувати свої погляди за десятибальною шкалою, де одиниця відповідає згоді з твердженням, що доходи в суспільстві мають розподілятися більш рівномірно, а десять – з тим, що суспільству потрібні більш глибокі розбіжності в доходах для стимулювання індивідуальних зусиль. На рис. 1 наведено графічну інтерпретацію сприйняття респондентами різних поглядів на справедливість.

Як свідчить рис. 1а, майже 20% респондентів виявили згоду з двома крайніми позиціями уявлень про соціальну справедливість. Згідно з рис. 1б існує позитивна кореляція між балом (який має від'ємну кореляцію із сприйняттям нерівності) та особистим доходом респондента. Виявляється, чим вищим є добробут, тим більше суспільство схильне перекладати досягнення соціальної справедливості на ринкові механізми і вважає, що певний ступінь нерівності є необхідним для забезпечення стимулів до інвестування та особистих зусиль.

а)

б)

Рис. 1. Погляди респондентів на нерівність залежно від доходу [16, с. 76]

Україна не входила до числа країн, охоплених «Всесвітнім оглядом цінностей». Однак у ході реалізації всеукраїнського опитування стосовно виявлення переважної орієнтації населення на ринкові чи на державні механізми координації, здійсненого у 2009–2010 рр. науковою групою ДВНЗ «Національний гірничий університет», було отримано дані, які емпірично підтверджують висновки Р. Інглхарта, а саме: зв'язок між рівнем добробуту і сприйняттям нерівності в суспільстві [17].

Якщо звернутися до оцінки населенням України свого матеріального стану (табл. 1), то очевидним фактом є те, що добробут опитаних українців мало виходить за межі можливості задоволення фізіологічних потреб.

Цей висновок підтверджують і дані, отримані в ході опитування з метою ранжування ціннісних орієнтацій населення (за методикою А. Маслоу). Респондентам було запропоновано визначити значу-

щість власних ціннісних орієнтацій у вигляді ранжованого переліку.

Як свідчать дані табл. 2, ціннісні орієнтації 68,5% опитаних обмежуються виключно фізіологічними потребами, безпекою та соціальними потребами у вигляді сімейного добробуту. І тільки третина населення виявляє схильність до цінностей з категорії поваги й самовираження. Більше того, у запропонованому переліку цінностей-індикаторів пункт «можливість користуватися демократичними правами і свободами» обрало тільки 6,4% респондентів. Усе це змушує нас визнати, що для переважної більшості населення демократичні права і свободи як основа ліберальної моделі не є на сьогодні пріоритетними. Адже відомо, що основний засіб реалізації свободи – це самовираження особистості. А свободу неможливо реалізувати в умовах, коли доходи забезпечують тільки фізичне виживання. Цілком логічними, виходячи із наведеного вище взаємозв'язку рівня добробуту і розумін-

Таблиця 1

Самооцінка матеріального стану населення, %

Показник	Україна	Регіон				
		Центрально-український	Західноукраїнський	Північно-східний	Донецько-Придніпровський	Причорноморський
Грошей не вистачає навіть на продукти харчування	3,06	1,27	2,49	5,79	3,19	3,95
Грошей вистачає тільки на продукти харчування й необхідні платежі	19,24	9,39	20,69	24,79	21,81	20,07
Грошей вистачає не тільки на продукти харчування, але й на незначні покупки	42,03	42,64	42,53	44,21	40,94	40,79
Грошей вистачає не тільки на покупки, але й на відпочинок	31,34	40,36	31,03	23,55	29,70	29,61
Грошей вистачає на дорогі покупки, модний одяг і гарний відпочинок	3,55	6,09	2,87	1,24	3,36	3,62

Таблиця 2

Ранги ціннісних орієнтацій населення України (за А. Маслоу), %

Фізіологічні потреби, безпека	Соціальні потреби	Повага	Самовираження	Можливість користуватися демократичними правами і свободами
42,7	25,8	15,3	16,1	6,4

ня соціальної справедливості як рівних можливостей для власної соціальної активності, виглядають дані, згруповані в табл. 3.

створювали основу для синхронізації індивідуальних цінностей і переваг.

Ця функція покладається на ідеологію, яка має донести до суспільної свідомості

Таблиця 3

Пріоритети населення у виборі інститутів координації, %

Показник	Україна	Регіон				
		Центрально-український	Західноукраїнський	Північно-східний	Донецько-Придніпровський	Причорноморський
Чи згодні Ви з твердженням, що держава не може нести відповідальність за кожного громадянина, тому кожен повинен піклуватися сам про себе?						
Так	58,50	59,64	59,58	57,44	59,40	56,58
Ні	40,65	39,09	39,46	42,15	39,93	42,43
З якими з нижченаведених положень у Вас асоціюється ринкова економіка?						
Висока ефективність	15,21	18,53	16,86	11,98	14,43	12,17
Соціальна захищеність	5,78	3,81	6,51	9,50	5,20	5,26
Жорстка конкуренція – кожен сам за себе	29,79	28,43	28,74	28,51	32,72	28,62
Матеріальний добробут	9,14	9,64	10,15	7,44	7,89	10,53
Можливість найбільш повно реалізувати свої здібності	12,54	13,20	11,69	15,70	12,92	9,87
Напружена праця – надіятися можна тільки на себе	12,15	12,44	14,37	10,74	11,07	11,18
Інфляція, безробіття, кризи	5,93	3,30	6,13	4,96	8,56	4,61
Інше	8,36	9,14	4,21	10,33	6,71	16,12

Згідно з табл. 3 переважна більшість українців ціннісно орієнтована на сприйняття соціальної справедливості у її дистрибутивному значенні – більшість респондентів усі свої сподівання на зростання добробуту і всю відповідальність за власні дії перекладають на державу (40,65%).

Отже, як економічні, так і політичні умови, а також стан суспільної свідомості не сприяють утвердженню в Україні ліберальної моделі соціальної справедливості. Як видається, ефективність проведення ліберальних реформ буде багато в чому залежати від створення базових економічних умов для реалізації активності суб'єктів, а також сприйняття переважною більшістю членів суспільства тих ідей, на яких ці реформи ґрунтуються. За таких умов виникає необхідність в особливих інституціональних формах, які б

мости національну концепцію соціальної справедливості – обґрунтування створеного порядку, його принципів і характерних рис. І доки ця концепція не буде прийнята основними суспільними групами як реальна і така, що відповідає їхнім інтересам, очікувати тривалих позитивних зрушень у соціальній сфері не доводиться. Для цього необхідна ефективна і розумна пропаганда, ідеологічне забезпечення здійснюваних реформ, яке реалізується через проведення заходів з формування економічного мислення і ринкової психології у поведінці економічних суб'єктів, подолання домінуючого уявлення про державу як фонд благодійництва. Ринкові перетворення виводять на передній план зміну акцентів у проведенні соціальної політики у бік її спрямованості на створення умов, за яких би кожен зміг самостійно забезпечити собі пристойний рівень доходів.

Список використаної літератури

1. Гальчинський А. Лібералізм: уроки для України: наук.-попул. есе / А. Гальчинський. – К.: Либідь, 2011. – 288 с.
2. Геец В. Либерально-демократические основы: курс на модернизацию Украины / В. Геец // Экономика Украины. – 2010. – № 3. – С. 4–20.
3. Зверяков М. Либеральная идея і модернізація економіки України / М. Зверяков // Економіка України. – 2010. – № 7. – С. 11–21.
4. Политическая экономия: Словарь / под ред. О.И. Ожерельева. – М.: Политиздат, 1990. – 607 с.
5. Тичина А.К. Соціальна справедливість – запорука стабільності і розвитку / А.К. Тичина // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. – 2008. – Вип. 24. – С. 15–18.
6. Ролз Дж. Теория справедливости / Дж. Ролз. – Новосибирск: Изд-во Новосибирского ун-та, 1995. – 535 с.
7. Олейник А. Роль государства в установлении прав собственности / А. Олейник // Мировая экономика и международные отношения. – 2003. – № 7. – С. 52–61.
8. Мизес Л. Либерализм в классической традиции / Л. Мизес. – М.: Экономика, социум. – 239 с.
9. Фридмен М. Свобода, равенство и эгалитаризм // М. Фридмен, Ф. Хайек. О свободе. – М.: Социум, 2003. – С. 73–106.
10. Хайек Ф. Познание, конкуренция и свобода. Антология сочинений / Ф. Хайек. – М.: Экономика, 1999. – С. 107–118.
11. Хайек Ф. Либерализм // Фридмен М., Хайек Ф. О свободе. – М.: Социум, 2003. – 534 с.
12. Гаєк Ф.А. Конституція свободи / Ф.А. Гаєк; пер. з англ. М. Олійник та А. Королишина. – Львів: Літопис, 2002. – 556 с.
13. Inglehart R. Modernization and post modernization: Cultural economic and political change in 43 societies / R. Inglehart. – L.: Princeton; N.J., Princeton University Press. – 1997. – 168 p.
14. Inglehart R. Modernization, Cultural Change, and the Persistence of Traditional Values / R. Inglehart, W. Baker // American Sociological Review. February. – 2000. – Vol. 65. – P. 19–51.
15. Inglehart R. Human Beliefs and Values: A Cross-cultural Sourcebook based on the 1999–2002. – Values Surveys / R. Inglehart – Mexico, DF: Siglo Veintiuno. – 223 p.
16. Доклад о мировом развитии 2006 года. Справедливость и развитие: пер. с англ. – М.: Изд-во «Весь мир», 2006. – 312 с.
17. Пилипенко Г.М. Інституціональні чинники співвідношення державної і ринкової координації економічної діяльності: монографія / Г.М. Пилипенко. – Д.: Національний гірничий університет, 2012. – 293 с.

В статье рассматривается социальная справедливость как базовая ценность демократического общества, дана интерпретация этой категории в современных философских и экономических теориях. Социальная справедливость как либеральная перспектива Украины рассматривается в плоскости активизации общественной деятельности субъектов, их консолидации.

Ключевые слова: *социальная справедливость, социальное неравенство, честность, либеральная модель развития, неолиберализм.*

The article discusses social justice as core value of a democratic society, the interpretation of this category in the modern philosophical and economic theories. Social justice as a liberal perspective of Ukraine is considering in plane of activation of public activity of people and their consolidation.

Key words: *social justice, social inequality, fairness, liberal development model, neoliberalism.*

Надійшло до редакції 21.01.2013.